

1986-87 Lt - Ls redogörelse 1985-86 - SjpN

SJÄLVSTYRELSEPOLITISKA NÄMNDENS YTTRANDE nr 1/1986-87 över landskapsstyrelsens vid landstingsåret 1986-87 enligt 32 § landstingsordningen avgivna redogörelse.

Landskapsstyrelsen har till självstyrelsepolitiska nämnden lämnat den i 32 § landstingsordningen förutsatta redogörelsen för perioden 1.11.1985 - 31.10.1986. Redogörelsen, som enligt nämnda bestämmelse skall lämnas till nämnden i början av varje landsting, är detta år daterad den 7 april 1987.

Självstyrelsepolitiska nämnden har med anledning av redogörelsen hört lantrådet Folke Woivalin, landskapsstyrelseledamöterna May Flodin och Lars Porko, t.f. kanslichefen Göran Lindholm, utbildningschefen Börje Karlsson, polismästaren Björn Andersson och ordföranden i Ålands Köpmannaförening Rolf Nordlund. Över redogörelsen har nämnden beslutat avge följande yttrande som samtidigt med redogörelsen överlämnas till landstinget.

Allmänt

I landskapsstyrelsens redogörelse berörs olika frågor och initiativ rörande det åländska näringslivets möjligheter att fungera på svenska språket och förutsättningarna för att också konsumenterna skall få en fullgod tillgång till svenskspråkig service vad gäller utbudet på varor och tjänster. Landskapsstyrelsen redogör för de bestämmelser som gäller språkrav i fråga om förpackningar och bruksanvisningar för olika typer av varor. Vidare berör landskapsstyrelsen det nyligen inrättade Ålandskontoret i Stockholm, vars verksamhet tillsvidare bedrivs som ett försök.

Som av landskapsstyrelsens redogörelse framgår förutsätter bland annat livsmedels- och ellagstiftningen att under denna lagstiftning hörande produkter skall vara försedda med innehållsdeklarationer och bruksanvisningar på svenska. Landskapsstyrelsen hänvisar även till det i 23 § landskapslagen om näring ingående allmänna stadgandet om näringsutövares skyldighet att förse vara, som han saluhåller, med tydliga anvisningar beträffande varans användning och funktion. Skriftliga anvisningar skall vara avfattade på svenska. Denna skyldighet föreligger dock inte om det är uppenbart att upplysningar om varans användning eller funktion inte är erforderliga eller om köparen nöjer sig med muntliga anvisningar.

Nämnden noterar i sammanhanget att landstinget för närvarande behandlar en framställning från landskapsstyrelsen med förslag till landskapslag om tillämpning i

landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande produktsäkerhet (Framst.nr 31/1986-87). Här föreslås bland annat att rikets förordning om uppgifter om konsumtionsvaror (FFS 97/87) skulle bringas i kraft även i landskapet. Enligt denna förordning skall vissa uppgifter alltid lämnas på konsumtionsvarors förpackningar. Härutöver skall kompletterande uppgifter lämnas om dessa uppgifter är nödvändiga med tanke på konsumentens hälsa eller ekonomiska trygghet. I förordningen avsedda uppgifter skall lämnas både på svenska och finska eller genom allmänt kända anvisnings- eller varningsanteckningar. Eftersom den nya produktsäkerhetslagstiftningen täcker tillverkning och försäljning av i princip samtliga konsumtionsvaror, kan den nya lagstiftningen förväntas medföra ur konsumentens synvinkel betydande förbättringar.

Även om läget således förbättras beträffande de i och för sig självklara kraven att de åländska konsumenterna skall ges fullgod service på svenska i fråga om varor och tjänster, kvarstår andra problem vad avser det åländska näringslivets förutsättningar att fungera på svenska. Detta gäller bl.a. kontakterna med grossister och importörer, för företagens interna bruk avsett skriftligt material etc. En bidragande orsak härtill kan vara den betydande centralisering och koncentration som skett inom företagsvärlden inom senare tider. I landskapsstyrelsens redogörelse nämns försöken till utvidgad direktimport från Sverige till Åland. Nämnden har dock samtidigt erfarit att många praktiska problem är förknippade med en sådan direktimport och att möjlighet härtill i vissa fall inte alls står till buds.

Nämnden finner det angeläget att landskapsstyrelsen fortsätter de ansträngningar som påbörjats för att förbättra näringslivets förutsättningar att fungera på svenska. Nämnden vill i sammanhanget upprepa sitt i fjolårets yttrande gjorda konstaterande att även näringslivets egna organisationer på allt sätt bör aktiveras i frågor som allmänt gäller främjande av näringslivets verksamhetsförutsättningar. För att underlätta fortsatta aktiviteter vore det därför viktigt att man inom näringslivets egen krets så heltäckande som möjligt kartlägger de olika problem som drabbar handeln och det övriga näringslivet i fråga om den språkliga servicen till näringslivet självt och dess kunder. Detta vore en uppgift för handelskammaren, handelns olika branschorganisationer, konsumentorganisationerna m.fl. Ett på sådant sätt hopsamlat material skulle underlätta fortsatta åtgärder från landskapsmyndigheternas sida, t.ex. genom att för handels- och industriministeriet och övriga berörda instanser peka på konkreta situationer där en tillfredsställande språklig service inte kan upprätthållas. I många fall bör det även vara möjligt för

handelns företrädare att från Sverige anskaffa material på svenska i form av handböcker o dyl.

Nämnden har konstaterat att landskapsstyrelsen enligt näringslagens 23a § 4 mom. kan bekosta exempelvis översättningsservice för att näringsutövare skall kunna uppfylla sina förpliktelser att tillhandahålla anvisningar på svenska. Nämnden har dock funnit att denna utväg generellt sett inte för närvarande kan anses ändamålsenlig och att också näringslivets företrädare delar åsikten att det i första hand är ett internt ansvar för branschen (importörer, tillverkare och generalagenter) att tillhandahålla en tillräckligt god språklig service.

Sjukvårdsfrågor

I landskapsstyrelsens redogörelse och självstyrelsepolitiska nämndens yttrande för ett år sedan berördes kompetenskraven för personal inom hälso- och sjukvården som erhållit utbildning i annat nordiskt land. För kompetens att verka i hela landet krävs av dessa personer kunskap om gällande lagstiftning inom området. För ändamålet har anordnats särskilda kurser om fem dagar, vilka dock tillsvidare hållits endast på finska. Nämnden noterar med tillfredsställelse att en svenskspråkig kurs nu enligt medicinalstyrelsens beslut kommer att hållas och att kursen förlagts till Åland. Nämnden har i sammanhanget även konstaterat att riksdagens justitieombudsman uppmärksammat problemet med att den ifrågavarande utbildningen hittills getts endast på finska. Efter framstöt från justitieombudsmannen har social- och hälsovårdsministeriet så sent som den 12 april 1987 meddelat denne att en svenskspråkig kurs kommer att anordnas hösten 1987 och att man i framtiden har för avsikt att beroende på efterfrågan ordna behövt antal kurser både på finska och svenska.

Nämnden har även erhållit information om åländska patienters möjligheter att få sjukhusvård utanför landskapet i sådana fall där adekvat vård inte kan ges i landskapet och där förhållandena är sådana att svenskspråkig vård inte kan ges i riket. Landskapsstyrelsen har uppmärksammat problemet bl.a. med anledning av en hemställan från landstinget (Fu bet.nr 10/1984-85) och även fört förhandlingar med social- och hälsovårdsministeriet i frågan. Nämnden har erfarit att landskapsstyrelsen avser att ge Ålands centralsjukhus närmare direktiv om när och under vilka förutsättningar patienter vid centralsjukhuset kan remitteras för fortsatt specialvård på sjukhus närmast i Sverige. Även inom sjukhuset undersöks frågan närmare. En viktig omständighet är härvidlag att remissen till vårdinrättning i Sverige

grundar sig på läkares prövning. Vård i utlandet är förknippad med betydande kostnader eftersom de verkliga kostnaderna utkrävs i dylika fall.

Vid sidan av här relaterade åtgärder diskuterar landskapsstyrelsen med riksmyndigheterna frågorna om utvecklande av den språkliga servicen vid vårdinrättningar i riket.

Fackutbildning på svenska

Nämnden har erhållit en redogörelse för de problem som noterats beträffande möjligheten att inom vissa utbildningsområden erhålla fackutbildning på svenska i Finland. Med anledning härav har landskapsstyrelsen uppvaktat Sveriges utbildningsminister i frågan och härvid berört möjligheterna för åländska studerande att även i fortsättningen vinna inträde till utbildningslinjer i Sverige. Uppvaktningen försiggick våren 1987 och nämnden förväntar sig därför att landskapsstyrelsen i nästkommande redogörelse till självstyrelsepolitiska nämnden berör frågan och de resultat uppvaktningen lett fram till.

Ålands ställning som demilitariserat och neutraliserat område

Diskussionerna om förutsättningarna att upprätta en kärnvapenfri zon i Norden har under senare tid intensifierats. Frågan har dryftats såväl inom de nordiska ländernas utrikesförvaltningar som i parlamentariska och partipolitiska sammanhang.

Finlands utrikesministerium tillsatte den 27 november 1985 en arbetsgrupp för att utreda synpunkter i anslutning till frågan. Arbetsgruppen överlämnade sin utredning till utrikesminister Paavo Väyrynen den 10 juli 1986. Eftersom även Ålands ställning som demilitariserat och neutraliserat område berörs i utredningen, har nämnden funnit det motiverat att återge berörda delar av texten.

I en genomgång av de nordiska ländernas inställning till kärnvapen konstateras: "Åland, som tillhör Finlands statsområde, är permanent demilitariserat och neutraliserat med internationella fördrag. Åland är sålunda också permanent kärnvapenfritt område".

I ett avsnitt om Östersjöns status framhålls i utredningen följande: "För Finlands del ansluter sig också konventionen angående Ålands icke-befästade och neutralisering från år 1921 liksom avtalet från år 1940 om Åland, som ingåtts med Sovjetunionen, till frågan om Östersjöns status. Enligt 1921 års konvention får

ingen stat inkomma i eller uppehålla sig inom Åland med väpnade styrkor. Under fredstid får bara ett krigsfartyg åt gången under främmande flagg vistas eller ankra i den åländska skärgården med tillstånd beviljat av Finlands regering. Förbud råder för främmande staters militärflyg att flyga över området. Då dessa avtal rörande Åland innehåller bestämmelser om öarnas permanenta demilitarisering, bör Åland redan nu anses vara kärnvapenfritt i rättsligt bindande bemärkelse. Av kärnvapenstaterna är Frankrike och Storbritannien samt på basen av 1940 års avtal även Sovjetunionen parter i det åländska demilitariseringsarrangemanget. Enligt internationell sedvanerätt kan man anse att detta arrangemang även förpliktar övriga kärnvapenstater...".

Frågor rörande Norden som kärnvapenfri zon har även berörts i sammankomster mellan nordiska parlamentariker. På initiativ från danskt håll upprättades hösten 1986 en parlamentarisk kommitté med uppgift att främja strävandena att åstadkomma en kärnvapenfri zon i Norden. I denna kommitté bereddes även plats för en representant för landstinget. Talmanskonferensen beslöt vid sammanträde den 1 oktober 1986 utse talmannen Sune Carlsson att representera landstinget i kommittén med ltm Sune Eriksson som suppleant. Under berättelseåret hann kommitténs arbete blott inledas varför nämnden torde ha skäl att återkomma till saken i ett senare sammanhang.

Talmannen och lantrådet sammanträffade den 30 september 1986 med representanter för försvarsministeriet för att med dem diskutera frågor som rör tillämpningen av de rättigheter 1921 års Ålandskonvention ger den finländska marinen och flyget. Under diskussionerna framhölls bl.a. att den rätt till genomfart och överflygning konventionen medger bör försiggå på ett sätt som inte skapar negativa opinioner bland den åländska allmänheten.

Efter uppvaktningen erhöll talmannen och lantrådet en skriftlig redogörelse från ministeriet i frågan där ministeriet bl.a. framhöll att luftstridskrafterna utfört i medeltal 1 - 2 bevakningsflygningar per månad där flygrutterna gått över fasta Åland. En del av dessa flygningar kan enligt ministeriets meddelande i framtiden riktas genom sjöområdet för att minska bullerplågan. Ministeriet påpekade att försvarsmakten synnerligen noggrant följer avtalen angående Åland och konstaterade att avtalen förutom begränsningarna även ställer förpliktelser i fråga om övervakningen av områdets neutralitet.

Ytterligare framhöll ministeriet att försvarsmaktens verksamhet inom åländskt område torde bli på nuvarande nivå eftersom det i framtiden inte synes finnas

någon anledning att öka verksamhetens intensitet. Ministeriet utlovade även att myndigheterna på Åland skall underrättas på förhand om sådana övningar av betydelse som sjöstridskrafterna kommer att ordna inom åländskt område.

Här berörda frågor diskuterades även med kommendören för Sydvästra Finlands militärlän, generallöjtnant R.W. Stewen då denne i januari 1987 besökte landskapet. Vid diskussionerna berördes bl.a. möjligheterna att öka förhandsinformationen om olika aktiviteter och formerna för denna information.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår självstyrelsepolitiska nämnden
att Landstinget måtte bringa självstyrelsepolitiska nämndens yttrande till
landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 3 juni 1987

På självstyrelsepolitiska nämndens vägnar:

Sune Carlsson
talman

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid nämndens avgörande behandling: ordföranden talman Sune Carlsson samt ledamöterna vtmm Karl-Gunnar Fagerholm och Jan-Erik Lindfors och Itmn

Curt Carlsson och Olof Jansson.